

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2025-06-19

Ärendenummer
NV-25-024219

Utrikesdepartementet
ud.remissvar@regeringskansliet.se
ud.fmr@gov.se

Yttrande över betänkandet Skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion (SOU 2025:36)

Sammanfattning

Naturvårdsverket instämmer i utredningens förslag att bestämmelser om miljöbedömningar inom ramen för avtalet föreskrivs i en ny lag.

Vi motsätter oss den föreslagna skrivelsen i 8 kap. 3 § i lagförslaget eftersom vi tolkar det som att det endast är vissa beslut som får överklagas av till exempel miljöorganisationer, vilket får som konsekvens att Sverige inte uppfyller kraven i Århuskonventionen.

Vi har även ställt oss frågan om den föreslagna nya bestämmelsen i 6 kap. 33 a § miljöbalken kommer att få någon praktisk betydelse i Sverige.

Naturvårdsverket ställer sig bakom att det införs en anmälningsplikt för användningen av marina genetiska resurser i havsområden utanför nationell jurisdiktion. Vi bedömer att en anmälningsplikt bidrar till ökad transparens och underlättar kontroll av efterlevnaden av föreslagna bestämmelser. Vi ser även behov av en visselblåsarfunktion för att uppmärksamma otillåten användning.

Naturvårdsverket vill understryka att det tydligt behöver framgå att en definition av begreppet *digital sekvensinformation* i nationell lagstiftning enbart gäller för sådana genetiska resurser som omfattas av detta avtal, och inte sådana som omfattas av andra konventioner inom området.

Vi konstaterar att det inte framgår tydligt i vilka offentligt tillgängliga databaser som digital sekvensinformation som omfattas av avtalet ska deponeras. Vi vill betona att det är av stor vikt att informationen görs allmänt tillgänglig.

Naturvårdsverkets ställningstagande och skäl

Kapitel 6 Överväganden avseende miljöbedömningar

Naturvårdsverket instämmer i betänkandets förslag om att bestämmelserna om miljöbedömningarna inom ramen för avtalet föreskrivs i en ny lag. Vi delar utredningens bedömning att det är lämpligt med en egen lag mot bakgrund av att

miljöbalken inte är tillämplig i det fria havet eller underliggande område, att rekvisiten i MKB-direktivet inte helt överensstämmer med rekvisiten i avtalet samt att samråds- och informationskraven enligt avtalet är andra än i 6 kap. miljöbalken. Vi delar också uppfattningen att en separat lag kommer att underlätta ändringar som kan komma att krävas till följd av EU-rättens införlivande av avtalet.

Naturvårdsverket har dock ett par synpunkter på lagförslaget, se nedan.

Avsnitt 6.2.13 Överklagbarhet av beslut och överprövningsinstans

Naturvårdsverket motsätter sig den föreslagna skrivningen i 8 kap. 3 § i förslaget till lag om skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion. Vi menar att skrivningen bör ändras så att miljöorganisationer får överklaga de beslut som krävs för att förpliktelserna enligt Århuskonventionen ska uppfyllas.

Enligt den föreslagna skrivningen är det endast vissa beslut – beslut i fråga om tillstånd och vissa beslut som innebär att en verksamhet eller åtgärd inte omfattas av krav på tillstånd – som får överklagas av en ideell förening som avses i 16 kap. 13 § miljöbalken. Av praxis framgår dock att samtliga miljöbeslut där det finns bestämmelser som styr myndighetens handlande i frågan ska kunna överklagas av miljöorganisationer, inklusive även så kallade noll-beslut och andra tillsynsbeslut som rör miljön. Den föreslagna skrivelsen skulle därmed medföra att Sverige inte uppfyller kraven i Århuskonventionen.

Avsnitt 6.2.10 Verksamheter och åtgärder i havsområden inom nationell jurisdiktion

Naturvårdsverket har ställt sig frågan om den föreslagna nya bestämmelsen i 6 kap. 33 a § miljöbalken kommer att få någon praktisk betydelse i Sverige. Av den föreslagna bestämmelsen framgår att om en verksamhet eller *”åtgärd i ett havsområde i Sveriges sjöterritorium eller maritima zoner kan orsaka avsevärda föroreningar eller märkbara och skadliga förändringar i den marina miljön i ett havsområde utanför nationell jurisdiktion”* ska samråd äga rum enligt ett visst förfarande. Av författningskommentaren framgår vidare att havsområden utanför nationell jurisdiktion utgörs av det fria havet och den del av havsbotten som kallas Området. Av avsnitt 4.1.4 i utredningen framgår emellertid att eftersom Östersjön, Kattegatt och Skagerrak inte rymmer något fritt hav får det anses mycket osannolikt att en åtgärd som vidtas inom Sveriges sjöterritorium eller maritima zoner kan orsaka avsevärda föroreningar eller märkbara och skadliga förändringar i den marina miljön i ett havsområde utanför nationell jurisdiktion, även om det inte helt säkert kan uteslutas.

Kapitel 8 Marina genetiska resurser

Avsnitt 8.2.2 Det svenska genomförandet av Nagoyaprotokollet genom EU ABS-förordningen

Angående EU-verktyget DECLARE (avsnittet ”Användare ska i vissa fall intyga att de visar tillbörlig aktsamhet”) vill Naturvårdsverket förtydliga att det är Naturvårdsverket som tar emot deklARATIONERNA och vidareförmedlar dem till förmedlingsinstitutionen. Det är alltså inget som görs på egen hand av användaren av genetiska resurser. Liknande skrivning om EU-verktyget förekommer också i avsnittet 8.3.4.

Efterlevnad av bestämmelserna och anmälningsplikt för insamling och användning (avsnitten 8.3.4, 8.3.8 och 8.3.9)

Naturvårdsverket ställer sig bakom att det införs en anmälningsplikt för användningen av marina genetiska resurser i havsområden utanför nationell jurisdiktion. Vi bedömer att en anmälningsplikt, tillsammans med att anmälningar om användning läggs in på en digital plattform, ökar transparensen och underlättar kontroll av efterlevnaden av de föreslagna bestämmelserna. Den bedömningen gör vi mot bakgrund av vår erfarenhet från kontroller av efterlevnaden av EU ABS-förordningen som inte föreskriver någon anmälningsplikt. Vi vill dock påpeka att Naturvårdsverket idag har myndighetsansvaret när det gäller användning av genetiska resurser och traditionell kunskap om sådana resurser inom nationell jurisdiktion. Eftersom Havs- och vattenmyndigheten föreslås ha ansvaret för de frågor som gäller marina genetiska resurser finns det sammantaget en risk för ineffektivitet i och med att de respektive och sinsemellan likartade ansvarsområdena då skulle fördelas på två olika myndigheter.

Oberoende av anmälningsplikt anser Naturvårdsverket att det behövs tydliga och riktade informationsinsatser om de föreslagna bestämmelserna.

Det framgår inte av betänkandet på vilket sätt användning som inte anmäls ska hanteras. Med detta i beaktande, och i kombination med att det saknas en utpekad tillsynsmyndighet för kontroll av okända användare, bedömer vi att en meddelarfunktion eller visseblåsarfunktion bör finnas tillgänglig på den digitala plattformen. En sådan funktion underlättar och möjliggör att otillåten användning av genetiska resurser i havsmiljö utanför nationell jurisdiktion uppmärksammas och kan åtgärdas vid behov.

Naturvårdsverket bedömer att det behövs vissa förtydliganden för att regelverket ska vara tydligt för användarna och för att underlätta för tillsynsmyndighetens kontroller av efterlevnaden av regelverket. Exempelvis behöver tidsangivelser i föreslagna bestämmelser vara så tydliga som möjligt för att kunna kontrollera efterlevnad och för att överträdelser av de föreslagna bestämmelserna ska kunna resultera i en sanktion. Skrivningen *"Den myndighet som får i ansvar att utöva tillsyn över regelverket bör därför kunna förlänga tidsfristen på begäran av en användare"*, bör finnas i anslutning till alla relevanta tidsangivelser. Oklara skrivningar som "eller så snart som möjligt därefter" vid tidsangivelser bör undvikas helt. Naturvårdsverket bedömer även att det behöver förtydligas när och hur ett godkännande för användning av traditionell kunskap ska inhämtas för att efterlevnaden av den föreslagna bestämmelsen effektivare ska kunna säkerställas genom tillsyn och sanktioner. Detta skulle exempelvis kunna förtydligas genom föreskrifter.

8.3.3 Digital sekvensinformation bör definieras

Naturvårdsverket förstår behovet av att definiera begreppet *digital sekvensinformation* (DSI) i nationell lagstiftning. Vi vill dock understryka att det tydligt behöver framgå att definitionen då enbart gäller för information som tagits fram av sådana genetiska resurser som omfattas av BBNJ-avtalet. Annars ser vi en risk att de tilltänkta lagstiftningsåtgärderna skapar förvirring. Som konstateras i betänkandet har man inom ramen för konventionen om biologisk mångfald (CBD) redan beslutat om en multilateral nyttodelningsmekanism för DSI. Under CBD har man medvetet valt att inte definiera begreppet DSI i detta skede och det finns inte heller någon nationell svensk definition för digital sekvensinformation som faller under CBD:s multilaterala mekanism. Användare måste göras uppmärksamma på att regelverk för digital sekvensinformation

relaterade till BBNJ och CBD således kan omfatta olika molekylstrukturer. Det är viktigt för användarnas rättssäkerhet att avgränsningen mellan de olika DSI-regelverken är tydliga och möjliga att tillämpa i praktiken.

8.3.5 Tillgängliggörande av marina genetiska resurser och digital sekvensinformation

Naturvårdsverket konstaterar att det inte framgår tydligt i vilka offentligt tillgängliga databaser det är tänkt att svenska forskare ska deponera digital sekvensinformation (DSI) som omfattas av avtalet – om man till exempel har tänkt att utse en särskild svensk databas. Ur ett forskningsperspektiv är det viktigt att digital information som omfattas av detta avtal inte hamnar i en avskild databas som blir otillgänglig för majoriteten av forskarkåren, eller att den omfattas av svåröverskådliga restriktioner. Ofta är det också ett krav från vetenskapliga tidskrifter att DSI deponeras i stora internationella databaser. Digital sekvensinformation används ofta i forskning genom att stora mängder av sekvenser från olika ursprung jämförs, och det kan visa sig vara svårt för forskare att hålla isär digital sekvensinformation som faller under olika regelverk. Denna problematik presenteras på ett bra sätt under betänkandets rubrik *”Särskilt om problematiken kring en reglering av användningen av digital sekvensinformation.”* Senare, på sidan 330 och framåt när man presenterar förslag för nationellt regelverk, verkar man dock frånga detta resonemang.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Johan Kuylenstierna efter föredragning av avdelningschefen Marie Uhrwing.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit enhetschefen Kerstin Åstrand samt handläggarna Inkeri Ahonen, Amina Kurtovic, Lena Lidmark, Yvonne Lundell och Sara Nilsson.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För Naturvårdsverket

Johan Kuylenstierna

Marie Uhrwing

Kopia till:

stina.bagge@gov.se

kn.registrator@regeringskansliet.se